

Ярослав В. Решетняк¹, Георгій К. Зінченко²

КОРУПЦІЯ ТА ФІНАНСОВИЙ РОЗВИТОК: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ*

У статті здійснено аналіз тенденцій у науковій літературі в тематиці корупція та фінансовий розвиток, а також корупція та фінансове зростання, та їх кластеризація для визначення проблем та майбутніх напрямків досліджень. Аналіз охопив 3211 документів з баз даних Scopus. За допомогою вбудованих інструментів аналізу БД Scopus виявлено, що кількість публікацій на тему корупції та фінансового розвитку почала активно зростати з 1994 року, а у 2023 році кількість робіт зросла на 350% порівняно з 2010 роком. Найбільша частка науковців, які досліджували ці питання, була з США, Китаю, Великої Британії, Нігерії та Австралії. Кластеризація, здійснена за допомогою програмного інструменту VOSviewer, дозволила визначити, що з 7 виявлених кластерів, найбільш значимими є: другий кластер, що об'єднує публікації, пов'язані з корупцією, фінансовим розвитком та стійким зростанням; третій кластер, що пов'язує корупцію, фінансове зростання та людський капітал та четвертий кластер присвячений дослідженням взаємозв'язку корупції та фінансового зростання. Найцікавішим є сьомий кластер, який включає лише одне ключове слово – регіональний розвиток, що свідчить про незначну частку публікацій, присвячених впливу корупції на розвиток регіонів.

Ключові слова: корупція, фінансовий розвиток, бібліометричний аналіз, фінансове зростання, антикорупційні заходи, незаконні фінансові операції, державне управління.

Табл. 1. Рис. 4. Літ. 12.

DOI: 10.32752/1993-6788-2023-2-270-73-82

Yaroslav V. Reshetniak, Heorhii K. Zinchenko

CORRUPTION AND FINANCIAL DEVELOPMENT: PROBLEMS AND PROSPECTS FOR RESEARCH

The article analyzes trends in the scientific literature on corruption and financial development, as well as corruption and financial growth, and further clustering to identify problems and future research directions. The analysis covered 3211 documents from Scopus databases. Using the built-in analysis tools of the Scopus database, it was found that the number of publications on corruption and financial development began to grow rapidly in 1994, and in 2023 the number of papers increased by 350% compared to 2010. The largest share of researchers who studied these issues came from the United States, China, the United Kingdom, Nigeria, and Australia. The clustering performed with the help of the VOSviewer software tool allowed to determine that out of the 7 clusters identified, the most significant are: the second cluster, which united publications related to corruption, financial development and sustainable growth; the third cluster, which links corruption, financial growth and human capital; and the fourth cluster, which is dedicated to the study of the relationship between corruption and financial growth. The most interesting is the seventh cluster, which includes only one keyword – regional development, which indicates a small share of publications devoted to the impact of corruption on regional development.

Keywords: corruption, financial development, bibliometric analysis, financial growth, anti-corruption measures, illegal financial transactions, public administration.

Peer-reviewed, approved and placed: 04.12.2023.

* Дослідження виконане в рамках держбюджетної науково-дослідної роботи № 0123U101945 "Національна безпека України через запобігання фінансовим шахрайствам та легалізації брудних грошей: воєнні та післявоєнні виклики".

¹ Sumy State University. Ukraine.

² University of Customs and Finance. Ukraine.

Постановка проблеми. Проблема взаємозв'язку корупції та фінансового розвитку країни має важливе значення як для наукового дослідження, так і для практичних завдань в управлінні державою та бізнесом. Наукові аспекти цієї проблеми включають розуміння механізмів впливу корупції на фінансовий розвиток, ідентифікацію ключових факторів, що визначають цей взаємозв'язок, та розробку стратегій боротьби з корупцією в контексті фінансово-економічної політики.

Практичні аспекти зазвичай орієнтовані на розвиток ефективних інструментів і політик, спрямованих на зменшення рівня корупції та стимулювання фінансового зростання. Це включає в себе впровадження прозорих та відкритих механізмів управління, посилення правових заходів протидії корупції, забезпечення ефективного моніторингу та контролю, а також залучення громадськості та міжнародних партнерів для спільної боротьби з цим явищем.

Наслідки корупції на фінансовий розвиток країни є суттєвими та багатогранними. Наукові дослідження присвячені зазначеній тематиці аналізують взаємозв'язок між рівнем корупції та економічними показниками країни, виявляючи, як корупція впливає на ефективність управління ресурсами, інвестиційний клімат, конкурентоспроможність країни та підприємств, а також загальний рівень довіри до державних інституцій як в середині країни, так і ззовні. Шляхи боротьби з корупцією та сприяння економічному зростанню також розглядаються в контексті їх взаємозв'язку, враховуючи роль правового середовища, етичних норм, технологічних інновацій та інших факторів. Багато уваги приділяється в дослідженнях також розумінню, як ефективність боротьби з корупцією може сприяти сталому економічному розвитку країни.

Отже, важливими науковими та практичними завданнями є розуміння природи взаємозв'язку корупції та економічного розвитку, розробка ефективних стратегій протидії корупції та стимулювання економічного зростання через здорову конкуренцію, інновації та стабільність.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз досліджень та публікацій в тематиці корупція та фінансовий розвиток свідчить про широкий інтерес як з боку науковців, так і з боку практиків у цій сфері. Деякі з провідних авторів, таких як С. Роуз-Аккерман, Р. Клаузе розглядають корупцію як економічне явище та досліджують її вплив на фінансовий розвиток. Інші, наприклад П. Мауро висвітлюють негативний вплив корупції на інвестиції та інновації. Багато авторів таких як Д. Кауфман та Ш. Фрейс акцентують увагу на механізмах боротьби з корупцією для забезпечення стійкого фінансового розвитку. Багато авторів звертають увагу на необхідність публічності та прозорості в питаннях боротьби з корупцією, так Transparency International регулярно публікує звіти та дослідження щодо рівня корупції у різних країнах, надаючи оцінку та рекомендації щодо боротьби з цим явищем. Слід зазначити і роль таких інституцій як World Bank Group, експерти якої активно досліджують та публікують матеріали про взаємозв'язок між корупцією та фінансовим розвитком, зокрема через свої звіти та публікації у сфері глобального розвитку та боротьби з корупцією, наприклад. Ці автори та організації грають ключову

роль у формуванні наукових дискусій та розробці політик у сфері протидії корупції та сприянні фінансовому розвитку.

Метою дослідження є аналіз тенденцій у науковій літературі в тематиці корупція та фінансовий розвиток, а також корупція та фінансове зростання, та їх кластеризація для визначення майбутніх напрямків досліджень.

Ідеєю роботи полягає в перевірці зростаючої тенденції збільшення публікацій з тематики корупція та фінансовий розвиток, а також корупція та фінансове зростання. Для цього, згідно з методикою запропонованою в роботі Васильєвої Т.А. [11], був використаний наступний алгоритм аналізу:

1. З використанням інструментів пошукового аналізу БД Scopus дослідити кількісну тенденцію досліджень, присвячених тематиці корупція та фінансовий розвиток, а також корупція та фінансове зростання.

2. Визначити основні предметні напрями досліджень в тематиці корупція та фінансовий розвиток, а також корупція та фінансове зростання.

3. Визначити найбільш цитовані статі з тематики корупція та фінансовий розвиток, а також корупція та фінансове зростання.

4. Провести кластеризацію робіт за ключовими словами з метою визначення подальших напрямків досліджень з тематики корупція та фінансовий розвиток, а також корупція та фінансове зростання.

Для аналізу були обрані такі ключові слова: корупція, фінансовий розвиток, фінансове зростання.

Основні результати дослідження. Пошуковий запит по БД Scopus дозволив знайти 3,211 публікацій по роках (1994-2023) в тематиці корупція та фінансовий розвиток/фінансове зростання.

Найстаріша публікація в БД Scopus датується 1994 роком. Публікація Леффа, Н.Х. [4], яка на 2023 рік має 1,176 цитат і присвячена розгляду різних аспектів впливу корупції на фінансовий розвиток. Так стверджується, що корупція має негативні наслідки: (1) є перешкодою для підвищення ефективності та модернізації економіки; (2) надає перевагу не найефективнішому виробнику та зменшує прибутки; (3) корумпований розподіл ліцензій та інших дозволів підриває конкурентну ситуацію на ринку; (4) корупція стримує розвиток та знижує громадську мораль; (5) ліквідація корупції потребує довгого періоду соціального та фінансового розвитку.

Але відзначаються і позитивні сторони цього явища: (1) корупція може знижувати вплив домінуючої політичної партії, особливо в країні з етнічними меншинами; (2) корумповані бюрократи можуть сприяти економічній діяльності та інвестиціям в країну, через надання інвесторам гарантій невтручання в їхні справи; (3) може сприяти впровадженню інновацій, які не могли бути запровадженні через існуючі економічні інтереси в країні; (4) корупція також може забезпечити від серйозних помилок у політиці урядів;

Не зважаючи на появу першої публікації ще в 1964 році слід констатувати практично відсутність зацікавленості науковців в цьому питанні до 1994 року, після якого кількість публікацій невинно зростає з 6 публікацій у 1994 році до 340 публікацій у 2023. Рисунок 1 демонструє тенденцію зміни кількості публікацій в БД Scopus по роках.

Цікавим фактом є присутність в топ-5 країн походження авторів саме Нігерії, адже велика кількість робіт присвячена впливу корупції на розвиток країн африканського континенту, а також країн, що розвиваються. Крім того слід відзначити, що на першу десятку країн, автори з яких публікувалися з тематики корупція та фінансовий розвиток/фінансове зростання згідно БД Scopus приходить більше 50% всіх опублікованих праць.

Відносно авторів, що мають найбільше публікацій в тематиці корупція та фінансовий розвиток/фінансове зростання, то слід відмітити топ 10 авторів, які мають найбільшу кількість публікацій в даній тематичі: К.С. Вільямс, С. Саха, А.Р. Ріджуан, Т. Лум, К. Блекберн, М. Азам, І. Вавоурас, К. Кацман, М.С. Бен Алі, С.А. Асонгу.

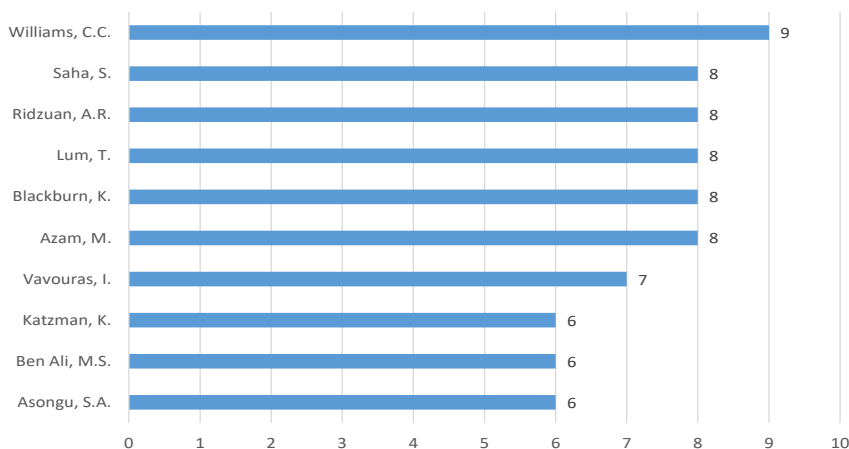

Рис. 3. Топ 10 авторів з найбільшою кількістю публікацій в тематиці корупція та фінансовий розвиток/фінансове зростання згідно БД Scopus, побудовано авторами

Рисунок 3 демонструє кількість праць тематики корупція та фінансовий розвиток/фінансове зростання опублікованих цими авторами згідно БД Scopus за весь період дослідження.

Також за результатами аналізу можна зробити висновок про те, що переважна більшість 78,9% публікацій припадають на наступні предметні галузі публікацій: Соціальні науки (1801 публікація, що складає 32,6% праць в зазначеній тематичі), Економіка, Економетрика та Фінанси (1388 та 25,1% відповідно), Бізнес, Менеджмент та Облік (768 та 13,9% відповідно), Науки про навколишнє середовище (403 та 7,3% відповідно). Однак є публікації і в предметних галузях Мистецтво та гуманітарні науки, Інженерія, Енергетика, Комп'ютерні науки тощо. Рисунок 4 відображає розподіл робіт по предметним галузям.

Наступним етапом дослідження є визначення найбільш цитованих робіт, які фактично формують мейнстрім досліджень в тематиці корупція та фінансовий розвиток/фінансове зростання. Таблиця 1 надає нам повну характеристику топ 10 робіт за кількістю цитувань.

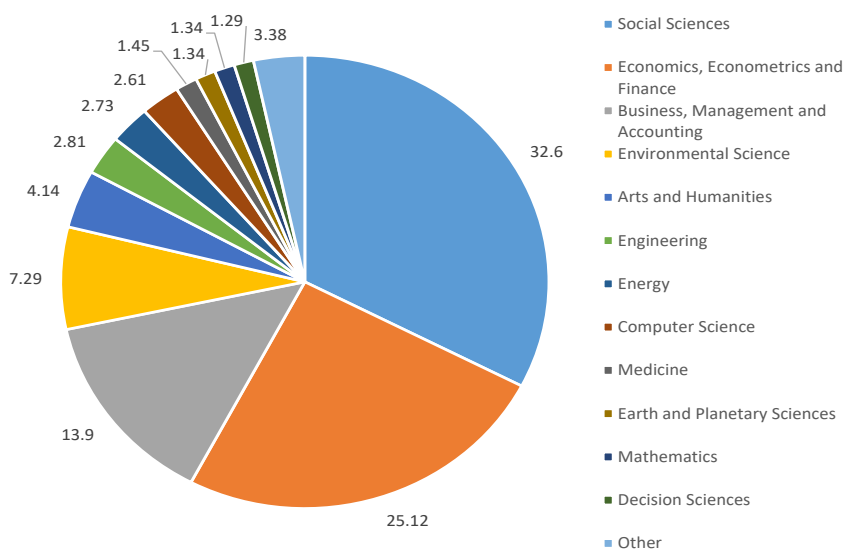

Рис. 4. Частка публікацій в тематиці корупція та фінансовий розвиток/фінансове зростання в різних предметних галузях згідно БД Scopus, побудовано авторами

Найбільш цитована робота (Треїсман, 2000) досліджує питання різної поширеності корупції в різних країнах, базуючись на індексах «корупції», зібраних на основі опитувань про бізнес-ризик за 1980-ті та 1990-ті роки в різних країнах. Автор дійшов висновку, що країни з протестантськими традиціями та історією британського правління є менш корумпованими, також меншому рівню корумпованості сприяли розвинута економіка та вищий рівень імпорту. Також як позитивний фактор впливу на корупцію визначено рівень демократизації країни та час демократичної форми управління в державі.

Використання програмного комплексу VOSviewer дозволило виділити наявність 7 кластерів ключових слів, які присутні в публікаціях, що індексуються БД Scopus. Графічне представлення отриманих кластерів представлено на рис. 5.

Перший найбільший кластер об'єднав 80 ключових слів, та об'єднує публікації, які вочевидь досліджують різні фактори впливу на показники корупції. Всі ці ключові слова об'єднує їхнє пов'язання з фінансовими, політичними, соціальними та іншими аспектами функціонування суспільства. Вони описують різні аспекти життя та діяльності суспільства, які впливають на корупцію, фінансовий розвиток, політичну стабільність, соціальну справедливість та інші ключові аспекти суспільного життя. Так, адміністративна реформа може сприяти підвищенню ефективності управління державними ресурсами, а антикорупційні заходи необхідні для створення сприятливого середовища для бізнесу та залучення інвестицій, при цьому бюрократія може бути перешкодою для розвитку підприємництва та інновацій.

Таблиця 1. Топ 10 публікацій в тематиці корупція та фінансовий розвиток/фінансове зростання згідно БД Scopus за кількістю цитувань, сформовано авторами на основі даних БД Scopus

№ п/п	Назва публікації	Автор (и)	Назва видання	Рік	Кіл-ть цитувань
1	The causes of corruption: A cross-national study	Treisman, D. [10]	Journal of Public Economics, 76(3), pp. 399–457	2000	2,066
2	Economic Development Through Bureaucratic Corruption	Leff, N.H. [4]	American Behavioral Scientist, 8(3), pp. 8–14	1964	1,17
3	Corruption Around the World: Causes, Consequences, Scope, and Cures	Tanzi, V. [9]	IMF Staff Papers, 45(4), pp. 559–594	1998	816
4	Institutional causes, macroeconomic symptoms: Volatility, crises and growth	Acemoglu, D., Johnson, S., Robinson, J., Thaicharoen, Y. [1]	Journal of Monetary Economics, 50(1), pp. 49–123	2003	769
5	Corruption and Economic Growth	Mo, P.H. [6]	Journal of Comparative Economics, 29(1), pp. 66–79	2001	731
6	The impact of corruption on regime legitimacy: A comparative study of four Latin American countries	Seligson, M.A. [7]	Journal of Politics, 64(2), pp. 408–433	2002	568
7	Corruption: A review	Jain, A.K. [3]	Journal of Economic Surveys, 15(1), pp. 110–116	2001	534
8	Does flattening government improve economic performance? Evidence from China	Li, P., Lu, Y., Wang, J. [5]	Journal of Development Economics, 123, pp. 18–37	2016	523
9	World development indicators 1998	[No Authors Found] [8]	World development indicators 1998	1998	518
10	Tradition and Modernity: Philosophical Reflections on the African Experience	Gyekye, K.[2]	Tradition and Modernity: Philosophical Reflections on the African Experience, pp. 1–350	2011	500

Авторитаризм може пригнічувати розвиток громадянського суспільства та фінансову свободу. Корпоративна соціальна відповідальність може покращити стосунки між бізнесом та суспільством і владою. Ці терміни спільно відображають різноманітні аспекти впливу на рівень корумпованості в країні, її взаємозв'язок між економікою, політикою, соціальними процесами та іншими сферами життя.

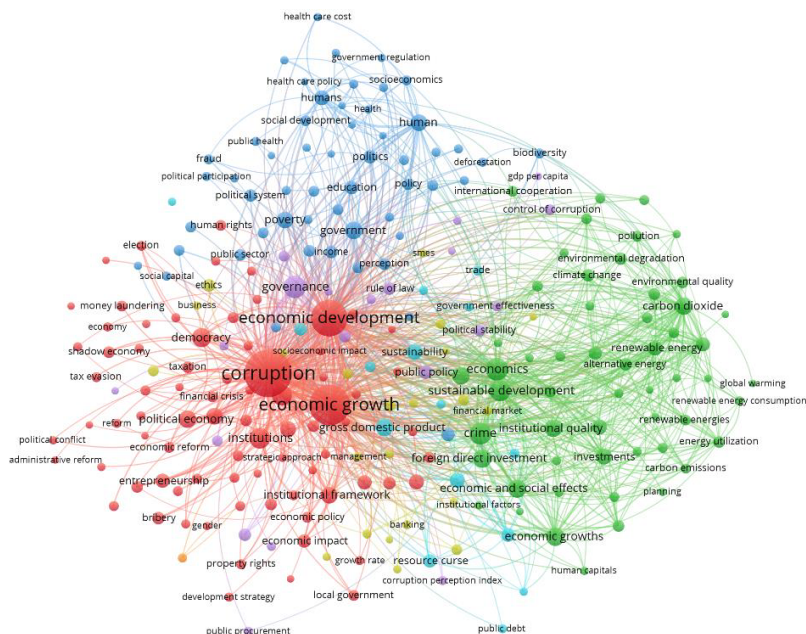

Рис. 5. Графічна візуалізація кластерів ключових слів та їх зв'язків в публікаціях в тематиці корупція та фінансовий розвиток/фінансове зростання згідно БД Scopus, побудовано авторами за допомогою інструменту VOSviewer

Другий найбільший кластер об'єднав публікації пов'язані з корупцією, фінансовим розвитком та їх зв'язком з стійким розвитком. Третій кластер пов'язує корупцію, фінансове зростання та людський капітал. Четвертий кластер присвячений дослідженням взаємозв'язку корупції, фінансового зростання та фінансовим питанням.

Ключові слова п'ятого кластеру об'єднує їхня спрямованість на покращення управління в суспільстві та державному апараті, зменшення корупції, забезпечення правової стабільності та здійснення транспарентної політики. Вони відображають різні аспекти управління та правової системи, які є важливими для розвитку демократичного та стабільного суспільства. Так контроль корупції та індекс сприйняття корупції вказують на рівень корупції в країні та ефективність боротьби з нею, електронний уряд та зовнішня допомога можуть сприяти модернізації урядового апарату та розвитку суспільства, право, законодавство, верховенство права та державна політика є основними складовими правової системи та політичного управління країни та складовими боротьби з корупцією. Прозорість, ефективність уряду та належне управління є ключовими показниками якості державного управління та забезпеченням демократії.

Шостий кластер об'єднує ключові слова, які пов'язують прямо або непрямо корупцію з фінансовим розвитком країни та її взаємодії зі світовим ринком. Так, експорт та міжнародна торгівля вказують на зовнішній

економічний оборот країни та її залежність від зовнішніх ринків, що підвищує підзвітність уряду та компаній, збільшує вимоги до їх транспарентності. Природні ресурси та видобуток корисних копалин можуть бути джерелом прибутку для країни, але також вони можуть стати джерелом конфліктів та проблем, пов'язаних з прокляттям ресурсів і корупцією в цій сфері. Крім того, підзвітність та корпоративне управління вказують на важливі аспекти управління та господарювання, які можуть покращити якість управління ресурсами та забезпечити ефективне використання фінансових можливостей країни.

Найцікавішим є сьомий кластер, який включає виключно одне ключове слово — регіональний розвиток, що свідчить про незначну частку публікацій присвячену впливу корупції на розвиток саме на рівні регіону та місцевому рівні.

Висновок. В якості інструментів аналізу використовувалися інструменти аналізу VOSviewer та інструменти аналізу пошукових результатів БД Scopus. Це дослідження охопило 3211 документів з баз даних Scopus. Зважаючи на те, що деякі дослідники вважають, що перші згадки про корупцію відносяться до стародавнього періоду, ми вирішили не обмежувати часову вибірку публікацій для аналізу. Використання інструментів аналізу Scopus дозволили зробити висновок, що не зважаючи на появу першої публікації в 1964 році, кількість публікацій (статей, книг, конференцій тощо) в базі даних Scopus почала активно зростати тільки починаючи з 1994 року. У 2023 році кількість робіт з тематики корупція та фінансовий розвиток, а також корупція та фінансове зростання зросла на 350% порівняно з 2010 роком. Здебільшого публікації з тематики корупція та фінансовий розвиток, а також корупція та фінансове зростання аналізували за предметною сферою в БД Scopus, а саме: соціальні науки, економіка, економетрика і фінанси, а також бізнес, менеджмент та облік. Крім того, найбільша частка науковців, які досліджували питання лізингу інновацій та інновацій у лізингу, була з США, Китаю, Великої Британії, Нігерії та Австралії. Інструменти аналізу програмного комплексу VOSviewer дають можливість ідентифікувати 7 кластерів публікацій, які досліджували тематику корупція та фінансовий розвиток, а також корупція та фінансове зростання з різних точок зору. Перший найбільший кластер об'єднав 80 ключових слів. Другий найбільший кластер об'єднав публікації пов'язані з корупцією, фінансовим розвитком та їх зв'язком з стійким розвитком. Третій кластер пов'язує корупцію, фінансове зростання та людський капітал. Четвертий кластер присвячений дослідженням взаємозв'язку корупції, фінансового зростання та фінансовим питанням. Найцікавішим є сьомий кластер, який включає виключно одне ключове слово — регіональний розвиток, що свідчить про незначну частку публікацій присвячену впливу корупції на розвиток саме на рівні регіону. Саме останній напрямок є перспективним напрямом подальших досліджень.

1. Acemoglu, D., Johnson, S., Robinson, J., & Thaicharoen, Y. (2003). Institutional causes, macro-economic symptoms: volatility, crises and growth. *Journal of Monetary Economics*, 50(1), 49–123. [https://doi.org/10.1016/s0304-3932\(02\)00208-8](https://doi.org/10.1016/s0304-3932(02)00208-8)

2. Gyekye, K. (1997). *Tradition and modernity: Philosophical reflections on the African experience*. Oxford University Press.

3. Jain, A. K. (2001). Corruption: A Review. *Journal of Economic Surveys*, 15(1), 71–121. <https://doi.org/10.1111/1467-6419.00133>

4. Leff, N.H (1964) Economic Development Through Bureaucratic Corruption. *American Behavioral Scientist*, 8(3), pp. 8–14. Doi: 10.1177/000276426400800303
 5. Li, P., Lu, Y., & Wang, J. (2016). Does flattening government improve economic performance? Evidence from China. *Journal of Development Economics*, 123, 18–37. <https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2016.07.002>
 6. Mo, P. H. (2001). Corruption and Economic Growth. *Journal of Comparative Economics*, 29(1), 66–79. <https://doi.org/10.1006/jceec.2000.1703>
 7. Seligson, M. A. (2002). The Impact of Corruption on Regime Legitimacy: A Comparative Study of Four Latin American Countries. *The Journal of Politics*, 64(2), 408–433. <https://doi.org/10.1111/1468-2508.00132>
 8. Scopus preview - Scopus - Welcome to Scopus. (б. д.). Scopus preview - Scopus - Welcome to Scopus. [https://www.scopus.com/term/analyzer.uri?sort=plf-t&src=s&sid=4a668639d50deffde6dcd91d902660e7&sot=a&sdt=a&sl=109&s=\(TITLE-ABS-KEY\("corruption"+and+"economic+development"\)\)+OR+TITLE-ABS-KEY\("corruption"+and+"economic+growth"\)\)&origin=resultslist&count=10&analyzeResults=Analyze+results](https://www.scopus.com/term/analyzer.uri?sort=plf-t&src=s&sid=4a668639d50deffde6dcd91d902660e7&sot=a&sdt=a&sl=109&s=(TITLE-ABS-KEY()
 9. Tanzi, V. (1998). Corruption Around the World: Causes, Consequences, Scope, and Cures. *Staff Papers - International Monetary Fund*, 45(4), 559. <https://doi.org/10.2307/3867585>
 10. Treisman, D. (2000). The causes of corruption: a cross-national study. *Journal of Public Economics*, 76(3), 399–457. [https://doi.org/10.1016/s0047-2727\(99\)00092-4](https://doi.org/10.1016/s0047-2727(99)00092-4)
 11. Vasylieva, T., Bilan, Y., Starchenko, L., Wo niak, A. (2020) Green Intellectual capital for sustainable business model: bibliometric analysis. In *Proceedings of the 34th International Business Information Management Association (IBIMA) conference*. Retrieved from <https://ibima.org/conference/35th-ibima-conference/>
 12. World Development Indicators 1998. (1998). International Bank for Reconstruction and Development.
-
1. Acemoglu, D., Johnson, S., Robinson, J., & Thaicharoen, Y. (2003). Institutional causes, macro-economic symptoms: volatility, crises and growth. *Journal of Monetary Economics*, 50(1), 49–123. [https://doi.org/10.1016/s0304-3932\(02\)00208-8](https://doi.org/10.1016/s0304-3932(02)00208-8)
 2. Gyekye, K. (1997). Tradition and modernity: Philosophical reflections on the African experience. Oxford University Press.
 3. Jain, A. K. (2001). Corruption: A Review. *Journal of Economic Surveys*, 15(1), 71–121. <https://doi.org/10.1111/1467-6419.00133>
 4. Leff, N.H (1964) Economic Development Through Bureaucratic Corruption. *American Behavioral Scientist*, 8(3), pp. 8–14. Doi: 10.1177/000276426400800303
 5. Li, P., Lu, Y., & Wang, J. (2016). Does flattening government improve economic performance? Evidence from China. *Journal of Development Economics*, 123, 18–37. <https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2016.07.002>
 6. Mo, P. H. (2001). Corruption and Economic Growth. *Journal of Comparative Economics*, 29(1), 66–79. <https://doi.org/10.1006/jceec.2000.1703>
 7. Seligson, M. A. (2002). The Impact of Corruption on Regime Legitimacy: A Comparative Study of Four Latin American Countries. *The Journal of Politics*, 64(2), 408–433. <https://doi.org/10.1111/1468-2508.00132>
 8. Scopus preview - Scopus - Welcome to Scopus. (б. д.). Scopus preview - Scopus - Welcome to Scopus. [https://www.scopus.com/term/analyzer.uri?sort=plf-t&src=s&sid=4a668639d50deffde6dcd91d902660e7&sot=a&sdt=a&sl=109&s=\(TITLE-ABS-KEY\("corruption"+and+"economic+development"\)\)+OR+TITLE-ABS-KEY\("corruption"+and+"economic+growth"\)\)&origin=resultslist&count=10&analyzeResults=Analyze+results](https://www.scopus.com/term/analyzer.uri?sort=plf-t&src=s&sid=4a668639d50deffde6dcd91d902660e7&sot=a&sdt=a&sl=109&s=(TITLE-ABS-KEY()
 9. Tanzi, V. (1998). Corruption Around the World: Causes, Consequences, Scope, and Cures. *Staff Papers - International Monetary Fund*, 45(4), 559. <https://doi.org/10.2307/3867585>
 10. Treisman, D. (2000). The causes of corruption: a cross-national study. *Journal of Public Economics*, 76(3), 399–457. [https://doi.org/10.1016/s0047-2727\(99\)00092-4](https://doi.org/10.1016/s0047-2727(99)00092-4)
 11. Vasylieva, T., Bilan, Y., Starchenko, L., Wo niak, A. (2020) Green Intellectual capital for sustainable business model: bibliometric analysis. In *Proceedings of the 34th International Business Information Management Association (IBIMA) conference*. Retrieved from <https://ibima.org/conference/35th-ibima-conference/>
 12. World Development Indicators 1998. (1998). International Bank for Reconstruction and Development.